

Ministerie van Asiel en Migratie
T.a.v. minister M.H.M. Faber

Datum
16 juli 2024
Kenmerk
TIS/U202400387
Telefoon
070-373 83 93
Bijlage(n)
-

Gemeentelijke exploitatie opvanglocaties

Geachte minister Faber,

Op 4 juli jl. hebben wij u een brief gestuurd naar aanleiding van uw benoeming tot minister. Hierin schrijven wij dat we graag met u in gesprek gaan over de grote opgaven die voor ons liggen. Onze bestuurlijke delegatie¹ kijkt uit naar een kennismaking. Vooruitlopend daarop willen wij middels deze brief aandacht vragen voor een acuut vraagstuk: de kaders voor gemeentelijke exploitatie van asielopvanglocaties.

Spreidingswet

Momenteel wordt aan de Provinciale Regietafels (PRT's) hard gewerkt aan de uitvoering van de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen, kortweg de Spreidingswet. De overgrote meerderheid van gemeenten staat nog steeds achter de wet, getuige de brede steun voor de resolutie Samenhangend beleid in de asielketen dat uitvoerbaar is voor gemeenten.

De Spreidingswet is onverkort van kracht en de opgave is fors. Het is dan ook essentieel dat alle kaders en randvoorwaarden zo spoedig mogelijk op orde worden gebracht. Ondanks het feit dat de VNG er al vóór inwerkingtreding van de wet op aandrong zo snel mogelijk helderheid te verschaffen over nadere regelgeving en (financiële) kaders, is die helderheid tot op heden niet op alle fronten verschaft.

¹ De bestuurlijke VNG-delegatie op het gebied van asiel en migratie bestaat uit de burgemeesters Mark Boumans, Liesbeth Spies en Kees van Rooij.

Gemeentelijke exploitatie

De Spreidingswet biedt gemeenten de mogelijkheid om opvanglocaties (deels) zelf te exploiteren. Dit kan voor gemeenten een aantrekkelijke optie zijn, onder meer omdat ze zo de doorlopende lijn van opvang tot en met integratie naar eigen inzicht kunnen vormgeven.²

Tot op heden is voor gemeenten echter niet duidelijk binnen welke juridische, praktische en financiële kaders zij dit kunnen vormgeven. Bij inwerkingtreding van de Spreidingswet is regelgeving aangepast – waarover de VNG overigens niet is geraadpleegd – maar de benodigde concretiseringslag voor de gemeentelijke praktijk is nog niet gemaakt.

Een overzicht van de vragen die wij op dit moment hebben, vindt u in de bijlage. Omdat de deadline voor het provinciale verslag snel dichterbij komt, verzoeken wij u onze vragen zo spoedig mogelijk – maar uiterlijk 1 september aanstaande – te beantwoorden. Op die manier kunnen de colleges van B&W in overleg met hun gemeenteraden een afgewogen besluit nemen over hun inbreng aan de PRT. We gaan ervan uit dat over de voorgenomen kaders overleg met de VNG zal plaatsvinden om uitvoerbaarheid, uitlegbaarheid en betaalbaarheid voor gemeenten te borgen.

Snel in gesprek

Omdat we van mening zijn dat snelle duidelijkheid over gemeentelijke exploitatie noodzakelijk is, ligt de focus van deze brief op dit deelaspect van de Spreidingswet. Het spreekt voor zich dat wij op korte termijn ook graag een breder gesprek met u voeren over de uitwerking van de maatregelen in het Hoofdlijnenakkoord.

Zoals in onze eerdere brief aangegeven, stellen wij ons op het punt dat negatieve consequenties van nationale keuzes inzake asielbeleid niet mogen worden afgewenteld op gemeenten en hun inwoners. Wij voorzien dat de stapeling van voorgenomen maatregelen rondom asiel en huisvesting negatieve effecten heeft in dorpen en steden. Recentelijk hebben de vijf gemeenten met een Landelijke Vreemdelingenvoorziening hun zorgen over de opvang van ongedocumenteerden al onder uw aandacht gebracht. De VNG deelt hun zorg. Over deze en andere kwesties gaan wij graag met u in gesprek. Wij kijken uit naar uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr L.K. Geluk
Algemeen directeur

² Dit is in het bijzonder interessant in het licht van de mogelijkheden én bestuurlijke wens om asielzoekers betaald werk te laten verrichten. Op dat vlak constateren wij dat er diverse belemmeringen zijn, die ook raken aan uw ministerie, zoals de wachttijden in de BRP-straten en de drempel die wordt opgeworpen door de Reba. Per motie hebben gemeenten het VNG-bestuur opgedragen hierover met het kabinet in gesprek te gaan.

Bijlage: vragen over gemeentelijke exploitatie

I. Verantwoordelijkheden en samenwerking tussen COA en gemeenten

Voor de exploitatie van een opvanglocatie door of onder verantwoordelijkheid van een gemeente zijn verschillende varianten denkbaar. Gemeenten kunnen op grond van de Spreidingswet de volledige verantwoordelijkheid en exploitatie van een opvanglocatie op zich nemen. Onze verwachting is dat weinig gemeenten hiertoe in staat zijn, met name vanwege knelpunten in de organisatie van (huisartsen)zorg en de complexe uitvoering van de Reba en aanverwante regelingen.

Wij zien de ruimte en wens voor een variant waarbij er sprake is van een verdeling van verantwoordelijkheden en taken tussen het COA en de gemeente. De samenwerkingsvorm zoals die wordt vormgegeven in de Tijdelijke Gemeentelijke Opvang zien wij als een goed vertrekpunt. Wij zijn van mening dat zowel de Spreidingswet als de Wet COA hiervoor een basis biedt en maken uit de parlementaire behandeling van de Spreidingswet op dat ook de wetgever deze variant steunt. We willen u daarom vragen om een uitspraak of dergelijke vormen van samenwerking onder de Spreidingswet inderdaad mogelijk zijn en verzoeken u de verschillende modaliteiten nader uit te werken. Uiteraard zijn we bereid hierover mee te denken.

Graag zien we in de uitwerking de volgende elementen terug:

- Varianten: de verschillende mogelijkheden voor (gedeeltelijke) gemeentelijke exploitatie, met duidelijkheid over de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen het COA en gemeente per variant. Daarbij graag speciale aandacht voor kleinschalige locaties en satelliet-locaties. Ook graag aandacht voor de manier waarop COA-expertise (specialistische onderdelen waarvoor het COA de kennis en infrastructuur heeft, zoals de Reba, terugkeertrainingen, Meedoenbalies etc.) ook kan worden ingezet op locaties die (deels) in beheer van gemeenten zijn.
- Inkoop: het COA koopt producten en diensten landelijk in, wat schaalvoordelen met zich meebrengt. Welke mogelijkheden zijn er om deze producten en diensten – onder meer op het gebied van zorg – ook beschikbaar te stellen in locaties die (deels) door of onder verantwoordelijkheid van de gemeente worden geëxploiteerd?
- Verzekeringen: de VNG heeft vernomen dat zaken die geregeld worden vóór plaatsing in de opvanglocatie, waaronder de zorgverzekering en de WA-verzekering, te allen tijde door het COA georganiseerd worden. Kunt u dit bevestigen?
- Toezicht en verantwoording: hoe wordt het toezicht ingericht als een locatie (deels) door een gemeente wordt geëxploiteerd? Welke toezichthoudende instanties zijn betrokken en hoe stellen zij vast welke partij welke (eind)verantwoordelijkheid draagt?
- Gegevensdeling: ongeacht de gekozen modaliteit, zal er sprake zijn van gegevensuitwisseling tussen COA en gemeenten (en mogelijk ook andere partijen in de migratieketen). Het kan daarbij ook gaan om gevoelige informatie, zoals medische gegevens of informatie over overlast en incidenten, die noodzakelijk is voor de gemeente. Is de juridische grondslag en praktische structuur hiervoor al ingeregeld?
- Incidenten: wat te doen bij overlast, een (gewelds)incident of als overplaatsing vanuit de gemeentelijke opvanglocatie om een andere reden gewenst is? Welk proces kan de gemeente dan (met het COA) doorlopen en op basis van welke afspraken geschiedt dat?

II. Financiering

Momenteel is er nog niets bekend over financiële kaders. Daarbij gaat het zowel over bedragen voor (delen van) de exploitatie als over het gereedmaken van een locatie of opvangvoorziening. Aangezien gemeenten uiterlijk 1 november moeten aangeven hoe zij aan de Spreidingswet gaan voldoen, verzoeken wij u dringend hierover helderheid te verschaffen.

- Middelen: met welke bedragen kunnen gemeenten rekening houden, als zij (deels) zelf gaan exploiteren? Kunt u hierbij onderscheid maken tussen verschillende modaliteiten? Hoe zijn deze bedragen tot stand gekomen? Hoe zijn eventuele schaalvoordelen die het COA wel heeft, maar een gemeente niet, daarin meegewogen? Geldt dit bedrag per beschikbare plek, of per bezette plek?
- Meerjarig investeren: welke basis ligt er voor langjarige investeringen? Welke zekerheid kan de minister gemeenten geven die willen investeren in de aankoop van vastgoed voor de lange termijn?
- Bekostiging: hoe kijkt u naar de financieringsstromen? Bent u voornemens de financiering via het COA te laten verlopen of op een andere manier? Wat betekent dit voor de verantwoordingsprocessen?